

zemlje, katere se ni bil lotil do tedaj nikdo z obdelavo. Naselbino je pretvoril kmalu v vrt, uvedel vsakovrstno industrijo in paslo se je po njegovih pašnikih na tisoče ter tisoče govede, konj ter ovac.

Sutterjevo delo je uvidela mehikanska vlada in mu podarila neizmerne zemeljske površine v Kaliforniji in ga postavila tudi za sodnika ter zastopnika Mehike junija 1841.

Povrh je imel podjetni Nemec toliko prihrankov, da je kupil iz lastnega rusko tamošnje trdnjavo Ros s 40 topovi in farmo Bodege z ogromnimi govejskimi čredami ter konji.

Novi mehikanski guverner Michotrena mu je izročil leta 1845 še dvakrat toliko državne zemlje, kakor jo je posedal do tedaj. Sutter se je moral zavzeti, da bo pomagal guvernerju v slučaju kake vstaje ali sovražnih napadov. Kmalu za tem darilom je prišlo do upora enega dela Kalifornije proti Mehiki. Ko je prihitel Suter guvernerju na pomoč s 400 možmi, so ustaši že opravili svoj posel. Severni del Kalifornije, kjer se je raztezala Sutterjeva posest, je pripadel pod Združene države.

Nemec se spremembi državne oblasti ni upiral in je dosegel kot izborni diplomat, da mu je tudi nova država priznala posest in mu šla na roko.

Bil je uverjen, da bo spremenil pod Zedinjenimi državami Kalifornijo v vsestransko cvetočo nemško kolonijo. Povsod po Evropi, kjer bivajo Nemci, je razposlal razglase, v katerih je pozival svoje rojake, naj zapustijo domovino in se preselijo v bogato Kalifornijo. Zadel je na gluha ušesa. To ga je ujezilo in se je začel pogajati, da proda pokrajino bogatim Mehikancem za 100.000 in prejme v zameno velškansko misijoniršče San Jose. Tozadevna pogajanja so se razbila in Sutter je obdržal še nadalje svojo posest, da si so mu pričele Zedinjene države precej gledati na prste.

Poleg poljedelstva in živinoreje se

je začel pečati še z lesno trgovino. — Uvidel je, da je sicer bogata dolina ob reki Sacramento revna glede lesa. Ob reki Amerikan River, kjer so gozdovi, je postavil žago in spravljal rezan les v luko San Francisco. Dne 24. januarja 1848 so odkrili v jezu Sutterjeve žage nekaj zlatih zrn. Vesti o najdenih zlatih zakladih, ki so še neodkriti, ni bilo mogoče potlačiti. Z bliskavico se je razširila vest po Severni Ameriki. Pohlep po zlatu na Sutterjevi posesti je bil tako neugnan, da so bile naenkrat v San Francisco prazne vse šole, ker so vrel ter drveli učenci z učitelji vred na Sutterjeve farme, kjer je zlato na goli površini. Tem so sledili tisoči in tisoči zlata željnih postopačev iz vseh držav Severne Amerike in Mehike. Naenkrat so bile poprej tako redko naseljene Sutterjeve farme najbolj obljudene, a ne od poštenjakov, ampak najbolj nasilnih ljudi, ki niso vprašali lastnika, ali jim dovoli brskanje po zemlji, ampak so si vzeli tozadevno dovoljenje sami.

V par mesecih je bila neizmerna Sutterjeva posest popolnoma uničena. Nemški milijarder je na mah obubožal in da bi prišel do pravice, je začel s pravicami pri višjem zveznem sodišču Zedinjenih držav. To mu je priznalo ozemlje, katerega mu je podaril prvi mehiški guverner Alvarado, glede poznejših daril pa je razsodilo, da je ta zemlja last množice iskalcev zlata.

Leta 1865 je zbežal Sutter iz Kalifornije in se naselil na naselbini moravskih bratov v Pennsilvaniji v mestecu Litiz. Od tukaj je vodil pravde za pravico. Na 16 ameriških kongresih so razpravljali o Sutterjevi zadevi in 16 krat so bili njegovi predlogi preglasovani in je propadel.

Sutter je umrl kot siromak v Washingtonu leta 1880 in je moral v življenju prebridko občutiti resnico pregovora, ki pravi, da je nehvaležnost — plačilo sveta.

Kratko pred izbruhom svetovne voj-

cenik z več tisoč slikami popolnoma zastoj. Harmonika enoredna Din 250, 315, dvoredna 320, 451, troredna 995, gramofoni 280, 345, 520, otroški 110, violina (gosi) 142, 315, 545, skatja za vjolinio 155, lok 44, mandolina 160, gitara 270, citre 380. Samo najboljši proizvodi svetovno znanih tvornic.

Naročila preko Din 509 pošlino prosta. Kar ne odgovarja se zamenja ali vrne denar.

Trgovski dom R. Stermacek, Celje št. 24. Dravska benovina. 347-7

Zabava je potrebna vsakemu človeku. Brez dvoma — igranje na različnih instrumentih tvori zelo lepo in koristno zabavo. Radi tega se še danes obrnite na veletrgovino Stermacek. Celje, ki vam hode poslala veliki ilustrirani

ne se je osnovala posebno družba, ki je spravila vso nekdanjo Sutterjevo naselbino v stanje, kakor je bilo pred pogubonosnim prihodom iskalcev zlata. Stroški za popravilo so znašali 100.000 dolarjev. Pionirju Kalifornije Sutterju bodo na nekdanj njegovih farmah ob 50 letnici smrti postavili spomenik.

*

Mrtvo mesto.

V bogatem okolišu Boundary leži mesto Greenwood, odkoder je mogoče peš v mrtvo mesto Phönix, ki je nekaj znamenitega za celo Ameriko. — Phönix je na meji Združenih držav in je bilo eno najpomembnejših rudarskih mest in najbolj važno središče za dobivanje bakra v celi Kanadi. — Sreča tega mesta je bila seve kratka in je zatonila že po preteku 20 let. Kar je do danes še ostalo od nekdanje krasiote, so le še razvaline.

Navajeni smo na razvaline, ki nas spominjajo največ na srednji vek. — Mesto Phönix pa je bilo še pred 15 leti v polnem procvitu. Bilo je bivališče mladih podjetnih ljudi ter pustolovcev, ki so iskali v novem svetu srečo, in danes je že ena najmlajših razvalin na zemlji.

DR. O. ILAUNIG:

TATENBAH

ZGODOVINSKA POVEST.

V krasni dvorani tega gradu je sedel v prvih dneh meseca januarja leta 1670 mož visoke postave z dolgim resnim obrazom, v črno žametastem, s srebrnimi nitmi obrobljenem državnem plašču. Bil je to gospod Ivan Pavel Hoher in tedanji dvorni kancler Njegovega Veličanstva.

Zraven njega so sedeli pri veliki s črno preprogo pokriti mizi Krištof Abele pl. Lilienberg, nadalje podkancler Würzburger, Ivan Henrik Herwart pl. Hohenburg, cesarski vladni svetnik Bogoljub Windischgrätz ter bradat vojak Tomaž Sahier pl. Windmühlen, cesarski podpolkovnik v Jakob Gerardovem dragonskem polku.

Ti gospodje so prispeli pred nekaj urami z Dunaja. Zraven njih so sedeli gospodje Filip grof Brenner, Janez baron Tyrudl in Ivan Gašper pl. Kellersperg, župan mesta Gradca in mestni sodnik Peter Volk.

Tvorili so nekako tajno komisijo, ki so jo po-

26

slali iz Dunaja, da ugotovijo, kakšen obseg je že zavzela zarota; zbrali so si radi tega ta grad, da njih navzočnost ne bi dala povoda raznim govoricam.

Sedeli so vsi skupaj, zaupniki kneza Lobkovic, le enega še ni bilo.

Že so ugibali marsikaj in se posvetovali o tem in onem. Zdajci pogleda dvorni kancler Hoher še enkrat s svojega vzvišenega sedeža celo omizje zaupnikov.

»Njegovo Veličanstvo, moj premilostljivi cesar in gospod,« je rekel z nekim tajnostnim glasom, »mi je naročil pri mojem odhodu z Dunaja, da sprejemem poročila onih vestnih ter cesarju vdanih članov visokega plemstva, ki spadajo med deželne stanovce. Vendar vidim na svoje začudenje, da manjka predsednik tega sveta, grof Tatenbah, kateremu je poverjeno pazljivo poizvedovanje v tej zadevi.

Dvorni kancler se obrne proti grajskemu poglavarju grofu Brennerju ter ga vpraša:

»Ali niste grofa Tatenbaha obvestili o našem prihodu? Ali morda ima kaka druga opravila v tej uri?«

Grof Brenner se nasmehne ter reče:

»Posebni posli, s katerimi se peča grof Ta-

Lepe tiskovine

za trgovce, obrtnike, urade, kakor tudi večbarvne razglednice, barvotiske in druge v svojo stroko spadajoče tiskavnice v latinici in cirilici

izvršuje

hitro, solidno in po najnižjih cenah

Tiskarna sv. Cirila

v Mariboru

Rovoska c. 5

Čekov. račun št. 10.602

Telefon interurb. št. 2119

Bilo je v poletju 1891, ko je prekoratilo nekaj pionirjev mejo Združenih držav in so odkrili na kraju, kjer je nastalo mesto Phönix, velike množine bakra. Voditelj prvih rudarjev sta bila James Atwood in Bob Denzler, ki še danes živita. Množice srečolovcev so jima sledile in se naselile po hribih. Devet let pozneje je bila prvotna naselbina povzdignjena v mesto. Kakor nekoč v Kaliforniji, je poglalo tudi tukaj iz največje divjine mogočno mesto. Zakaj je prav za prav Phönix propadel, še danes nikdo ne zna. Svojčas so dolžili propasti kapitalistično zahrbtnost, ker sta bili v mestu dve konkurenčni družbi. Razvoj mesta je kar brzel. V najkrajšem času je bilo v Phönixu 13 industrijskih podjetij in so pridelali dnevno 3000 ton rude. Tudi prebivalstvo je narasčalo. Dve veliki železniški družbi sta poskrbeli za zvezo mesta z ostalim svetom. V mestu so bile štiri cerkve, moderno urejena bolnica, 14 hotelov ter zabavišče, plesne dvorane, gledališče in nekaj tucatov igralnic. Prebivalci so bili po večini iz Skandinavije ali pa nemški izseljenci. Prvi mestni župan je bil Šved Albin Almstrom, ki je bil fotograf in trgovec s papirjem.

Leta 1916, ko je bila svetovna vojna na višku, je začelo mesto propadati. Proizvajanje bakra se je vedno bolj zmanjševalo in je popolnoma prenehalo leta 1919. Prihodnje leto so pričeli z odvažanjem industrijske naprave, nakar sta odstranili obe železniški družbi še tračnice. Hiša za hišo je osamela, nekako strahotno razpoloženje se je oprijelo prebivalstva, da je kar vse povprek bežalo iz umirajočega mesta. Zadnja javna prireditev v Phönixu je bilo odkritje spomenika onim meščanom, ki so padli v svetovni vojni. Obenem je bila tudi blagoslovitev nagrobnika mrtvemu mestu.

Že železniška postaja za Phönix—Greenwood nudi danes sliko izumiranja. V glavni ulici v Greenwoodu je že večina hiš zapuščenih in razpadlih. Okna brez šip plašijo potnika. Star

možak, ki sedi med vrati, pripoveduje o pojemajočem sijaju Greenwooda. Tudi tukaj je bilo življenje v polnem teku in vsi merodajni faktorji so bili prepričani, da gleda mesto v sijajno bodočnost. Že palača poštnega urada iz granita priča o mestnem sijaju. Danes je videti po glavnih ulicah le še par otrok ali pa moške, ki sedlajo konje. Mestni magistrat z gasilnim domom sta že v razvalinah. Široka, a strma cesta veže Greenwood s Phönixom, ki leži na hribu.

Nepopisno čudno spreleti potnika, ako stopi v veliko mesto, kjer vlada grobna tišina. Ulice so poraščene s travo. Na mnogih mestih ni mogoče po ulici naprej, ker je pot zastrita s podrtimi brzojavnimi drogi in žico. Nepregledne množine miši in podgan švigajo med razvalinami. V mestu še prebiva v celem pet starih potepuhov. Tudi ustanovitelj mesta Švicar Denzler, ki je star že 80 let, noče zapustiti razvalin.

Strašna je v Phönixu zimska noč, ko tuli vihar po zapuščenih ulicah, hiše se tresejo in tramovje poka ter se ruši na tla.

Edino, česar je še dovolj v mrtvem mestu — je kurivo.

Zelo žalosten je pogled na popolnoma zapuščeno pokopališče, kjer je še videti na nagrobnikih napise: »Umrli, a ni pozabljeni.«

Kdor si želi cene in dobre obleke
naj se oglasi v konfekcijski in
modni trgovini
ŽIGA WEISS
Celje-Gaberje 591 II

Božji dar. Mož in žena sta se hudo sprla. Pa je v jezi dejala žena: »Ti pozabljaš, da je žena božji dar...« Ko se ni prav končala svojega stavka, je stopil v stanovanje berač in milo prosil: »Dajte revežu kak božji dar!« — Mož (hitro pokaže na ženo): »Tam ga imate... Le vzemite si ga!«

Gospodarska obvestila.

Kolje za vinograde in za sadno drevje, kakor vsake vrste rezan les prodaja ali zamenja za dobro vino Franjo Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25. 391

Načelstvo Kmetijske zveze v Mariboru je imelo preteklo nedeljo važno sejo, na kateri je razpravljalo o izredno težkem stanju našega malokmetijstva. Značilnost za zavednost in čut odgovornosti naših glavnih odbornikov je, da so se udeležili seje vsi člani iz vseh okrajev, razen dveh, ki sta se opravičila. Po poročilih se je razvil živahen razgovor, ki je ugotovil, kaj je potrebno, da se zajamči obstoj in razvoj našega malokmetijstva. V smislu razprav se sestavi spomenica, katero izročijo in tolmačijo predsednik Šerbinek in člani Mihečič, Steblovnik in Vesenjaki. Banu dravske banovine. Obenem bo »Slovenski Gospodar« kot naš najboljši in najstarejši glasnik želji in teženji slovenskega kmetijskega ljudstva o teh vprašanjih podrobneje razpravljati in poročati.

*

Kmetijska šola v Št. Jurju ob Juž. žel.

obhaja letos 20 letnico ustanovitve.

Zavod je bil ustanovljen leta 1910 po dolgotrajnem boju slovenskih poslancev dr. Dečka, dr. Hrašovca, dr. Korošca, Roša, Vošnjaka in tovarišev v bivšem deželnem zboru štajerskem ter slovenskih okrajnih zastopov za slovenski del bivše štajerske. Zasluga dr. Ipavica, bivšega župana in zdravnika v Št. Jurju pa je, da stoji zavod ravno v Št. Jurju, ker je on posredoval, da se je v ta namen kupilo večje kmetijsko posestvo, na katerem so se zgradile povsem nove šole in gospodarske zgradbe po vzorcu šole v Grottenhofu. Poslopja so bila zidana prav primerno za potrebe srednje kmetije tukajšnjih gospodarstev, razmeroma vlažna lega zemljišč ob

Zopet nov zvezek Rarl Mayevih spisov

izšel

namreč

II.

zvezek

PO DIVJEM KURDISTANU

z vsebino: V leči - iz jedra slova Amadije. Cena 13 Din.

Naroča se pri

Črtilovi knjižarni, Maribor

tenbah, kakor se mi je poročalo, se ne ujemajo s tem, kar hoče doseči današnje zborovanje. Bržkone je zopet napravil izlet v Čakovec ali pa sedi v kakem gradu sub rosa s svojo izvoljenko.

»Kako naj se to razume, gospod grof,« vpraša pl. Abele, »ali je grof Tatenbah sporočil, da ne pride?«

»Tega ne,« odvrne grof Brenner.

»Zato se pa tudi ne more trditi, da ne bo prišel, ko je vendar povabljen, da gotovo pride,« nadaljuje gospod Abele, »in jaz ne morem razumeti, zakaj vedno blatite cesarskega vladnega svetnika Tatenbaha. On je mlad, življenja željen, kavalir, ki ima mehko, a odkrito srce za veselje sveta in tudi sredstva, da uživa to veselje. Sicer pa je dobra plemenita duša, ki ne zasluži nezaupanja, ki ga vi gojite proti njemu v svojem strcu.«

Grof Filip Brenner je mirno poslušal zagovor gospoda pl. Lilienberga v prid njegovemu prijatelju Tatenbahu, nato pa reče:

»Kar se more zahtevati od pravega plemenitaša, je poštenost ter stanovitnost v dejanju in odkrita zvestoba do deželnega vladarja. Veselilo bi me, gospod Abele pl. Lilienberg, ako bi vaš prijatelj grof Tatenbah imel te lastnosti. Če še

danes pride v naš krog ter nam razloži, kaj vse je zvedel in ugotovil glede nezadovoljnejšev na Ogrskem in kako daleč so že razpletli svoje mreže tudi po Štajerskem, mu hočem v imenu mojega vladarja podati roko ter ga pozdraviti kot najzvestejšega med zvestimi.«

»Hvala vam, gospod grof, za to besedo,« se nekdo javi iz ozadja, »tukaj stoji, katerega želite, in jaz vam hočem dati odgovor, kakor zahtevate.«

Gospodje pri mizi so pogledali proti vratom. Grof Ivan Erazem Tatenbah je stopil k praznemu naslonjaču, ki je bil zanj pripravljen med grofom Brennerjem ter dvornim kanclerjem Hoherjem.

»Gospod grof,« vpraša Tatenbah ter se obrne proti nagovorjenemu, »o čem naj poroča grof Tatenbah pri tem zborovanju?«

Cesarski dvorni kancler se obrne proti Tatenbahu ter reče:

»Njegovo Veličanstvo, naš premilostljivi cesar in gospod želi izčrpnega poročila, kakega mišljenja je ljudstvo na Štajerskem, ter hoče posebno vedeti, kaj je resničnega na vseh govoricah glede ogrskih nezadovoljnejšev, ki se baje pojavljajo celo že v Gradcu. In ker se imate vi, gospod grof, kot predsednik v svetu deželnih stanov najbolj brigati za blagor dežele in je vas Njegovo